

פרשת בא - תשס"ד

בני תלמי

פרשת השבוע שלנו היא פרשת 'בא', שקוראים כמוני היו אומרים עליה שהיא פרשה שמוטב לה שלא תבא, כי היא מקלקלת לנו את הסדר הטוב של הטובים והרעים. מדרכם של הטובים והרעים (הנורמלים) שהם עושים מעשים דומים: גם אלה וגם אלה בטוחים שהם הצודקים; גם אלה וגם אלה בטוחים שהם הטובים; גם לאלה וגם לאלה ישנם הסברים המצדיקים את מעשיהם, לפחות בעיני עצמם ובעיני ידידיהם הקרובים. זו השיטה המקובלת על פיה מתנהל לו העולם, וטוב לו שהוא מתנהל כך - כדי שאנשים לא יסתובבו, חלילה, עם יסורי מצפון, כדי שאנשים יהיו שלמים עם עצמם ועם מעשיהם וכדי שהחלוקות הטבעיות של טובים ורעים לא תשתבשנה.

כדי לשמור לנו על הסדר הטוב הזה, היה צריך ריבון העולם להצדיק את מכות מצרים ולשכנע אותנו ללא קושי, שפרעה האכזר הוא גם מנוול גדול ביחסו לעם הבחירה המתענה תחת ידו, וגם אין הוא מבין מה שאומרים לו ומסרב בכל תוקף לשחרר את הטובים מן המעצר המנהלי בו הם נתונים על לא כל עוול בכפם. באה פרשת 'בא' שלנו ומקלקלת את הסדר:

"... ב'א אֶל פְּרַעֲהַ [אומר ה' אל משה] כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבָבוֹ... לְמַעַן שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקִרְבּוֹ וְלִמְעַן תִּסְפַּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְבָנֵי בְנֵי אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם... וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה" (שמות, י', 1-2).

זאת אומרת שפרעה היה אולי מוכן לתת לחבר'ה ללכת כבר אחרי המכות הקודמות, אלא שידידנו הכביד את ליבו, לא איפשר לו לוותר וסיפק לעצמו תואנות להמשך ההתעללות (לא אני בחרתי במילה הזאת) בכל מצרים. כל זה למה? אפילו לא בגלל איזה יצר נקמה בלתי מסופק, אפילו לא בגלל איזה רוע לב שכולנו חוטאים בו מדי פעם.

אלא כְּדִי שִׁמְשָׁה יִדַּע עַל הַמַּעֲשִׂים הַמוֹפְלָאִים הָאֵלֶּה וְגַם יִדְאָג לְהַפִּיץ זֹאת בְּרִדּוֹ וּבְאִינְטֵרְנֵט לְבָנָיו וּבְנֵי בָנָיו (שאנחנו כנראה חלק בלתי נפרד מהם) - שידעו כולם כי הוא ה'.

נו, אז עכשיו שאנחנו יודעים, זה עושה לנו טוב לדעתך, שכְּדִי שִׁנְדַּע אֶת הָעוֹבְדָה הַהִיסְטוֹרִית הַחֲשׂוּבָה הַזֹּאת הִיא שׁוֹוֶה לְחַסֵּל אֶת כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, שֶׁלְרֹבֵם לֹא הִיא וְדַאי דָּבָר וְחֲצִי דָּבָר עִם דּוֹר הַבּוֹנִים וְהַמֵּיִסְדִּים שֶׁל פִּיתוּם וְרַעְמָסֶס וּבִטָּח לֹא עִם אֲמוֹנוֹתֵיהֶם הַיְחֻדִּיּוֹת!?

מילא, אם לא היה מודיע שזו הסיבה לרצח, עוד היינו מוצאים לזה צידוקים (אמרנו

כבר שבריאות הנפש מחייבת כל צד להיות בצד של הצודקים), אבל ככה זה פשוט מקלקל לנו את הסדר הטוב .

נראה שגם לחכמינו ז"ל היה קושי עם המסר המעט אכזרי הזה, והם ניסו לפתור את הקושי המוסרי בדרך המתאימה להם :

"אמר ר' יוחנן : מכאן פתחון פה למינין [הרעים, לצורך ענייננו] לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה [לא אפשר הקב"ה לפרעה לעשות תשובה]. אמר לו ר' שמעון בן לקיש : יסתם פיהם של מינים... שהקב"ה מתרה בו באדם פעם ראשונה, שניה ושלישית ואינו חוזר בו והוא נועל לבו מן התשובה... כך פרעה הרשע, כיוון ששיגר הקב"ה ה' פעמים [בחמש המכות הראשונות] ולא השגיח על דבריו, אמר לו הקב"ה : אתה הקשית ערפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך" (מדרש שמות רבה, יג, ג)